

*Sähköisen kuulemisen kehittäminen
valtionhallinnossa, II vaihe*

*Lausuntokooste työryhmän
toimenpide-esityksestä*

*Sähköisen kuulemisen kehittäminen
valtionhallinnossa, II vaihe*

*Lausuntokooste työryhmän
toimenpide-esityksestä*

ISSN 1458-7149
ISBN 978-952-466-787-6 (nid.)
ISBN 978-952-466-788-3 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Sari Aalto-Matturi, puheenjohtaja Oili Salminen, sihteeri	Julkaisun laji Työryhmän mietintö Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä 21.3.2007		
Julkaisun nimi Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe Lausuntokooste työryhmän toimenpide-esityksestä			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe -työryhmä jätti raporttinsa oikeusministeri Tuija Braxille 20. maaliskuuta 2008. Esityksen lausuntoaika oli 8.3.-16.6.2008. Lausuntoja tuli 68 kappaletta. Lisäksi palautetta tuli www.otakantaa.fi:ssä käydyistä kahdesta keskustelusta.</p> <p>Lausunnoissa suhtauduttiin työryhmän esitykseen kannustavasti. Jonkin verran kuului myös kriittistä puhetta osallistumisympäristön kokonaisuuden toteuttamismahdollisuuksista. Epäilyjä synnyttivät myös hankkeen laajuus ja ehdotettu toteuttamisaikataulu.</p> <p>Lausuntojen perusteella jatkotyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota alla oleviin asioihin.</p> <p>Monipuoliset osallistumis- ja vaikuttamiskanavat on otettava käyttöön niin, että tarjolla on sekä perinteisiä että sähköisiä menetelmiä ja kanavia.</p> <p>Aito ja oikea-aikainen vaikuttamismahdollisuus sekä monipuoliset menetelmät lisäävät motivaatiota osallistumiseen. Niillä voidaan edistää yhdenvertaisuuden periaatetta ja estää syntymästä tilanteita, joissa tietoverkkoja käyttämättömillä ei olisi mahdollisuuksia osallistua. Osallistumisympäristön tulee sisältää tiedon hankintaan, hyödyntämiseen ja jakamiseen kuuluvia erimuotoisia palveluja. Niiden käytettävyyteen, helppokäyttöisyyteen ja selkokieliisyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Käyttäjädemokratia edellyttää hyvin toimivaa palautejärjestelmää.</p> <p>Osallistumisympäristön toteuttaminen vaatii toimintatapojen muutosta sekä osapuolten yhteistä tahtotilaa ja sitoutumista kehittämistyöhön.</p> <p>Kun kyse on vuorovaikutuksesta, osallistumismahdollisuuksia ja toimintatapoja on tarkasteltava laaja-alaisesti ja eri näkökulmista. Kansalaislähtöinen tarkastelutapa on syytä pitää korostetusti esillä, kun osallistumisympäristöä ja sen sisältöä, palveluja ja toiminnallisuuksia suunnitellaan. Toimijoiden sitoutuminen yhteisiin päämääriin tulee varmistaa.</p> <p>Erityisryhmät ja tasapuolisuus on huomioitava tarjontaa suunniteltaessa.</p> <p>Sähköisten palveluiden käyttäjät edustavat hyvin erilaisia ryhmiä, joiden tarpeet tulee ottaa huomioon palveluja suunniteltaessa. Digitaalisen syrjäytymisen estämiseksi yhteydet laajakaistaverkkoon on tarjottava kohtuuhintaisena kaikille koko Suomessa. Koulutusta ja opastusta tietoyhteiskunnassa tarvittavien taitojen ja tietojen omaksumiseen on tarpeen järjestää.</p> <p>Tiedottamisen ja markkinoinnin merkitystä korostetaan.</p> <p>Jotta osallistumisareenat ja -palvelut tulisivat tutuiksi ja laajaan käyttöön, osallistujien tiedonsaanti hallinnossa suunnitelluista, vireillä olevista ja päätetyistä asioista on turvattava. Osallistumisympäristön toteuttamisen eri vaiheissa voidaan hyödyntää yhteistyössä mukana olevien tahojen osaamista ja verkostoja, minkä lisäksi voidaan tähän työhön kutsua mukaan kouluja, oppilaitoksia, järjestöjä, asiantuntijoita ja muita kiinnostuneita tahoja.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) Kansalaisvaikuttaminen, verkkopalvelut, sähköinen asiointi, sähköinen äänestys, sähköiset asiakirjat			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM6/021/2007			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:22	ISSN 1458-7149 ISBN 978-952-466-787-6 (nid.) 978-952-466-788-3 (PDF)		
Kokonaissivumäärä 34	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
Paketresearbetsgruppen Sari Aalto-Matturi, ordförande Oili Salminen, sekreterare		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 21.3.2007	
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av elektroniskt hörande i statsförvaltningen Fas II, Sammanställning över utlåtandena om arbetsgruppens åtgärdsförslag			
Publikationens delar			
<p>Referat</p> <p>Arbetsgruppen för utveckling av elektroniskt hörande i statsförvaltningen Fas II, överlämnade sin rapport till justitieminister Tuija Brax den 20 mars 2008. Utlåtandena om förslagen skulle lämnas in under tidsperioden 8.3-16.6.2008. Sammanlagt 68 utlåtanden lämnades in. Utöver detta kommenterades förslagen i två diskussioner som fördes på www.dinasikt.fi.</p> <p>Remissinstanserna stödde för det mesta arbetsgruppens förslag. I viss mån höjdes dock också kritiska röster mot möjligheterna att genomföra deltagandeunderlaget. En del var misstänksamma på projektets omfattning och tidsplan. På basis av utlåtandena ska det i det fortsatta arbetet fästas särskild uppmärksamhet på följande frågor.</p> <p>Mångsidiga kanaler för deltagande och inflytande ska tas i bruk så att det finns både traditionella och elektroniska metoder och kanaler.</p> <p>Att möjligheten att påverka är genuin och ges vid rätt tidpunkt samt mångsidiga kanaler för inflytande ökar motivationen att delta. Detta främjar principen om jämlikhet och hindrar situationer där enbart de som använder datanäten kan delta. Deltagandeunderlaget ska innehålla olika tjänster för att skaffa, utnyttja och sprida information. Särskild uppmärksamhet bör fästas till att tjänsterna är användbara, enkla och lättlästa. Användardemokrati förutsätter ett fungerande responssystem.</p> <p>Genomförandet av deltagandeunderlaget kräver att förfaringssätten ändras och att parterna vill och förbinder sig till att utveckla tjänsten.</p> <p>När det gäller växelverkan ska möjligheterna att delta och förfaringssätten bedömas på bred bas och ur olika synvinklar. Det är skäl att framhäva medborgarsynvinkeln när deltagandeunderlaget och dess innehåll, tjänster och funktioner planeras. Det ska säkerställas att aktörerna förbinder sig till de gemensamma målen.</p> <p>Utbudet ska planeras med hänsyn till specialgrupper och opartiskhet.</p> <p>Användarna av elektroniska tjänster representerar mycket olika grupper och deras olika behov ska beaktas när tjänsterna planeras. För att förebygga digital utslagning ska förmånliga bredbandsförbindelser erbjudas till alla i hela Finland. Utbildning och handledning i kunskaper som behövs i informationsområdet finns redan.</p> <p>Betydelsen av information och marknadsföring ska framhåvas.</p> <p>För att olika forum och tjänster för deltagande ska bli kända och användas i hög grad ska deltagarnas tillgång till information om ärenden som planeras, pågår eller har beslutats inom förvaltningen garanteras. Samarbetsparternas kunskaper och nätverk kan utnyttjas i de olika skedena av genomförandet av deltagandeunderlaget, och dessutom kan skolor, läroverk, organisationer, sakkunniga och andra intresserade inbjudas att delta i detta arbete.</p>			
Nyckelord deltagande, inflytande, medborgare, deltagandeunderlag, hörande			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) OM6/021/2007			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets utlåtande och utredningar 2008:22		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-787-6 (häft.) 978-952-466-788-3 (PDF)
Sidoantal 34	Språk finska	Pris	Sekretessgrad Offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Sisällys

1 Johdanto	11
1.1 Toimeksianto.....	11
1.2 Työryhmän toimenpide-ehdotukset	12
1.3 Lausunnot työryhmän esityksestä	14
2 Yleiset kommentit	16
3 Kannanotot asiakohdittain	18
4 Muita huomioita	27
LIITE 1	28
LIITE 2	31

1 Johdanto

Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe -työryhmän esitys luovutettiin oikeusministeri Tuija Braxille 20. maaliskuuta 2008. Esityksen lausuntoaika oli maaliskuun 8. päivästä kesäkuun 16. päivään 2008. Kaikki asiasta kiinnostuneet saattoivat kommentoida esitystä Otakantaa.fi-foorumilla keskustelussa, joka oli otsikoitu ”Osallistumista uusin menetelmin - miten ja millä edellytyksillä?” Oikeusministeriön pyytämiä lausuntoja jätettiin 68 kappaletta. Verkkokeskustelussa julkaistiin 29 viestiä. Toinen työryhmäesitystä koskenut keskustelu ”Sopivatko järjestöt ja media hallinnon kumppaneiksi osallistumiskanavilla?” avattiin kesän ajaksi ja siinä julkaistiin 18 viestiä. Otakantaa.fi-keskustelujen yhteenvedot ovat tämän koosteen liitteinä (liite 1 ja 2).

1.1 Toimeksianto

Oikeusministeriö asetti työryhmän toteuttamaan Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe -hanketta maaliskuussa 2007 osana kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa. Ohjelman päätyttyä kehittämistyö siirtyi 1. huhtikuuta 2007 oikeusministeriön demokratian vastualueen johdettavaksi.

Työryhmän toimeksiannon taustalla on vuosina 2003-2007 toteutetusta hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmasta periytyvä sähköisen kansalaisosallistumisen ja -vaikuttamisen edistäminen. Toimeksiannon mukaan kansalaisten ja hallinnon välistä vuorovaikutusta tulee lisätä käyttämällä perinteisten osallistumisen ja vaikuttamisen menetelmien rinnalla sähköisiä menetelmiä ja kanavia.

Työryhmän tehtäväksi oli määritelty toteuttamiskelpoisen esityksen laatiminen sähköisen kuulemisen ja verkkovaikuttamisen kehittämiseksi, jotta kansalaisten ja hallinnon välistä vuorovaikutusta voidaan lisätä päätöksenteon eri vaiheissa. Esityksessä oli lisäksi huomioitava yhteentoimivuus julkisten verkkopalveluiden sekä valtion ja kuntien tietotekniikkainfrastruktuurien kanssa.

Työryhmän jäsenet edustivat eri ministeriöitä, eduskunnan kansliaa ja Suomen Kuntaliittoa. Laajapohjaisen edustuksen avulla voitiin hyödyntää monipuolinen näkemys ja kokemus esitysten valmistelussa sekä kansalaisten osallisuuden ja osallistumismahdollisuuksien arvioinnissa hallinnon näkökulmasta. Työryhmä piti tärkeänä kansalaisnäkökulmaa ja hankki eri tavoin tietoa kansalaisyhteiskunnassa vaikuttavista kehitystrendeistä ja keräsi kokemuksia osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen verkkopalveluista. Työryhmä järjesti työskentelynsä eri vaiheissa keskusteluja Otakantaa.fi-foorumilla. Lisäksi kansalaisnäkemystä työryhmän esitykseen on saatu tilaisuuksissa, joissa aihepiiriä on julkisesti käsitelty. Työryhmä järjesti lisäksi kaksi järjestöille ja asiantuntijoille suunnattua työpajaa. Väliraporttia ja loppuraporttia molempia käsiteltiin myös muun muassa Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE:ssa. Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen näkemyksiä on tullut esille myös työryhmän saamassa suorassa palautteessa. Työryhmän edustajat ovat lisäksi seuranneet aiheesta

käytyä julkista kansalaiskeskustelua ja huomioineet esityksessä kansalaisvaikuttamisessa ja -osallistumisessa ilmenevät kehitystrendit.

1.2 Työryhmän toimenpide-esitykset

Työryhmä esitti loppuraportissaan kymmenen toimenpide-ehdotusta, joiden avulla voidaan parantaa kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja lisätä vuorovaikutusta kansalaisten ja poliittis-hallinnollisten toimijoiden välille. Lisäksi työryhmä teki toimeksiantonsa ulkopuolelta mutta teemaan olennaisesti liittyvät ehdotukset verkkoäänestyksen mahdollisuuksien selvittämisestä vuoden 2011 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeisissä vaaleissa sekä sähköisen valtiollisen kansanaloitteen käyttöönotosta.

Työryhmän toimenpide-ehdotukset ovat:

Internetpohjainen osallistumisympäristö

Perustetaan internetpohjainen vuorovaikutteinen, opastava ja tiedottava osallistumisympäristö, joka kokoaa yhteen eduskunnan, valtion- ja kunnallishallinnon osallistumispalvelut. Osallistumisympäristöä varten on tarpeen luoda osallistumisen tekninen arkkitehtuuri, jonka perusajatukseksi on mahdollisimman avointen ja yhteensopivien ohjelmistojen käyttö. Osallistumisympäristön ensisijaisiksi vastuuoorganisaatioiksi nimitetään oikeusministeriö ja eduskunta. Hanke rahoitetaan yhteistyössä. Osallistumisympäristö integroidaan jo olemassa oleviin hallinnon asiointi- ja tiedon jakamisen verkkopalveluihin.

Tukiyksikkö ja vuorovaikutussuunnittelijat

Perustetaan tukiyksikkö oikeusministeriön demokratian vastuualueen yhteyteen. Tukiyksikön tehtäviin kuuluu palvelujen, kumppanuuksien ja yhteistyön koordinointi, osallistumisympäristön perustamiseen ja ylläpitoon liittyviä tehtäviä sekä opastus jo olemassa olevien välineiden ja palvelujen käytön lisäämiseksi. Tukiyksikön avuksi mukana olevat toimijat nimeävät kukin vuorovaikutussuunnittelijan, jonka tehtävänä on toimia omassa organisaatiossaan osallistumismenetelmien tunnettuuden ja käytön edistäjänä.

Pilotoinnit ja hyvät käytännöt

Tutkitaan ja kokeillaan sähköisiä osallistumismenetelmiä ja niiden soveltuvuutta päätöksentekoprosessien eri vaiheisiin suullisten kuulemisten ja kirjallisten lausuntojen rinnalla. Hyvien käytäntöjen kokoamista ja levittämistä jatketaan.

Asianhallintajärjestelmien yhteentoimivuus

Laajennetaan ja kehitetään hallinnon ja eduskunnan asiakirjojen julkaisemista sähköisessä muodossa noudattaen yhteistä asiasanastoa ja muita yhteisesti sovittuja metatietoja sekä standardeja. Julkishallinnon tietojärjestelmien informaation tulee olla mahdollisimman laajasti yhteiskunnan käytettävissä. Toteutuksissa huomioidaan yhteentoimivuus julkisten verkkopalveluiden sekä valtion ja kuntien tietotekniikkainfrastruktuurien kanssa. On tarpeen luoda osallistumisen tekninen arkkitehtuuri. Nykysuuntauksista ehdotettuun malliin sopisi perusajatuksiksi mahdollisimman avointen ja yhteensopivien ohjelmistojen käyttöönotto.

Hankerekisterin kehittäminen

Kehitetään valmistelussa ja päätettävänä olevien asioiden seurantamahdollisuuksia ja tiedon tarjoamista niistä. Valtioneuvoston hankerekisterin HAREn käytettävyyttä ja sisältöä kehitetään kattamaan mahdollisimman laajasti kaikki käynnistyvät hankkeet. Painopisteenä on myös saada laajemmin hankkeiden asiakirjoja HAREen saataville. Osallistumisympäristön, hankerekisterin, eduskunnan asianhallintajärjestelmien ja muiden tähän kokonaisuuteen kuuluvien tietolähteiden yhteentoimivuutta viedään eteenpäin yhteistyössä. Toteutuksissa huomioidaan yhteentoimivuus julkisten verkkopalveluiden sekä valtion ja kuntien tietotekniikkainfrastruktuurien kanssa.

Ohjeistuksen laatiminen kuulemismenetelmistä

Lisätään hallituksen esityksen valmisteluohjeisiin (HELO-ohjeet) ja muihin soveltuviin ohjeisiin, kuten eduskunnan valiokuntaoppaaseen, ohjeistusta kuulemisen eri menetelmien käytöstä lainvalmistelun tukena.

Koulutusaineistojen tuottaminen

Laaditaan sähköiseen osallistumiseen valmentavaa koulutusaineistoa sekä virkamiehille että kansalaisyhteiskunnan toimijoille. Koulutuksessa ja opastuksessa käyttöön otetaan itseopiskeluun tarkoitettuja aineistoja ja niiden tuottamisessa hyödynnetään sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia, kuten wiki- ja blogi-sovelluksia.

Verkkoaineistojen seuraaminen ja hyödyntäminen

Kehitetään malleja ja työvälineitä internetin keskustelupalstoilla käytyjen keskustelujen seurantaan ja niiden mahdolliseen hyödyntämiseen esimerkiksi tiedonlähteenä tai palautteena. Laaditaan pelisäännöt virkamiesten verkko-osallistumista varten internetin yhteisöllisillä ja median ylläpitämällä verkkofoorumeilla.

Osallistumisen vaikuttavuuden arviointi

Laaditaan osallistumisen vaikuttavuutta ja vaikutusta kuvaavia mittareita ja menetelmiä, joiden avulla voidaan seurata osallistumisen vaikutusta hallinnon päätöksentekoon ja toimintaan.

Yhteistyön ja kumppanuusajattelun lisääminen

Kehitetään ja toteutetaan kansalaisten kuulemiseen ja osallistumiseen liittyviä menetelmiä ja toimintatapoja yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Osallistumisympäristön osia tai esimerkiksi yksittäisiä kuulemisia tai osallistumishankkeita voidaan toteuttaa kumppanuusperiaatteella kansalaisyhteiskunnan ja esimerkiksi median organisaatioiden kanssa.

Työryhmä teki kaksi muuta toimenpide-ehdotusta, jotka linkittyvät sähköisen osallistumisen uusiin mahdollisuuksiin. Ne ovat seuraavat:

1. arvioinnin tekemisestä mahdollisuuksista ottaa käyttöön **verkkoäänestys** vuoden 2011 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeen muissa valtiollisissa ja kuntavaaleissa sekä
2. sähköisten valtiollisten **kansalaisaloitteiden** käyttöönotosta.

1.3 *Lausunnot työryhmän esityksestä*

Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaiheen esityksiin tuli 68 lausuntoa, joiden antajat edustavat kansalaisjärjestöjä, yliopistoja ja koulutuslaitoksia, ministeriöitä ja kuntia. Yksi lausunnoista oli yksityishenkilön laatima.

Lausunnonantajat

Alzheimer-keskusliitto ry
 Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak
 Electronic Frontier Finland ry EFFI
 Espoon kaupunki
 Etnisten suhteiden neuvottelukunta
 Helsingin kaupunki hallintokeskus
 Helsingin yliopisto / Viestinnän laitos
 Humanistinen ammattikorkeakoulu
 Hämeenlinnan kaupunki
 Invalidiliitto
 Kansalaisareena ry
 Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE
 Kauhanen-Simanainen, Anne, CIM
 Kerhokeskus / Nuorten parlamentti
 Kieliasiaain neuvottelukunta
 Kuurojen liitto
 Lapsiasiavaltuutettu
 Liikenne- ja viestintäministeriö
 Luonto-Liitto ry

Maa- ja metsätalousministeriö
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mielenterveyden keskusliitto ry
Naisjärjestöjen Keskusliitto
Naisjärjestöt yhteistyössä - Nytkis ry
Nuorisotutkimusseura ry
Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry
Opetushallitus
Opetusministeriö
Opintokeskuseura
Oulun kaupunki
Pakolaisneuvonta ry
Paremmän sääntelyn neuvottelukunta
Pelastakaa Lapset ry
Potilasyhdistys Trasek ry
Puolustusministeriö
SAK, STTK ja AKAVA (yhteinen)
Seta ry
Sisäasiainministeriö
Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöelin YTY ry
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto STKL
Suomen Lasten Parlamentti yhdistys ry
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen Kristillisdemokraatit rp
Suomen Kuntaliitto
Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
Suomen Partiolaiset - Finlands Scouter ry
Suomen Reumaliitto
Suomen Setlementtiliitto
Suomen Yrittäjät
Svenska Finlands folkting
Tampereen kaupunki
Tasa-arvolautakunta
Tasa-arvovaltuutettu
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ympäristöministeriö
Valtakunnallinen vammaisneuvosto
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora
Valtioneuvoston kanslia
Valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä SÄKE III -työryhmä
Valtiovarainministeriö Hallinnonkehittämissosasto
Valtiovarainministeriö kuntaosasto
Vammaisfoorumi ry
Vasemmistoliitto
Vihreä liitto
Viestintävirasto
Vähemmistövaltuutetun toimisto

2 Yleiset kommentit

Lausunnonantajat kommentoivat työryhmän esitystä monipuolisesti ja antoivat palautetta yleisiin linjauksiin mutta esittivät myös yksityiskohtaista palautetta toimenpide-ehdotuksiin. Mukana oli myös kehittämisideoita ja näkökulmia ehdotusten tarkennuksiksi. Muutamissa lausunnoissa lausunnonantajat ilmaisivat halunsa olla mukana jatkotyöskentelyssä.

Seuraavassa tarkastellaan, mitä lausunnoissa on yleisesti esitetty työryhmän raportista.

Esitystä pidettiin voittopuolisesti kannatettavana. Työryhmän työskentelyä ja esityksen valmistelua pidettiin avoimena ja osallistavana, mikä sopisi malliksi muullekin hallinnon kehittämistyölle. Avoin ja osallistava valmistelu nähtiin hyväksi lähtökohdaksi sitouttaa osallistujia demokraattisiin prosesseihin.

Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille, että esitys on liian yleinen ja virkamieslähtöinen. Suunniteltujen toimenpiteiden kokonaisuutta pidettiin laajana, minkä takia arvioitiin, että kokonaisuus voi olla vaikea toteuttaa esitetyn aikataulun mukaisesti. Kommenteissa tuotiin esille epätasemmia ilmauksia, muun muassa verkkoasioinnin ja päätöksentekoon vaikuttamisen välillä. Vuorovaikutuksen kehittämistä katsottiin esityksessä tarkastellun pitkälle teknisenä ratkaisuna, vaikka kyse on ihmisten välisestä toiminnasta ja osallisuuden kokemuksesta.

Toimenpide-esitysten toteuttaminen vaiheittain nähtiin hyväksi tavaksi, mutta samalla myös vaativana suunniteltujen toimenpiteiden laajuuden ja ehdotetun aikataulun vuoksi. Jotta toteuttamisessa onnistuttaisiin, esitettiin yhteistyön tiivistämistä kaikkien niiden osapuolten ja erilaisten hankkeiden välille, jotka toimivat tässä asiakysymyksessä. Esille nousi niin ikään vaatimus, että hankkeen keskinäiseen koordinointiin hallinnon sisällä on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota. Mukaan on kutsuttava myös ne ministeriöt, joilla ei ole edustusta kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnassa (KANE, toimikausi 2007-2011) tai valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön hallinnon ja kansalaisten vuorovaikutusta edistävässä HAVU-hankkeessa (toimikausi maaliskuun alusta 2007 helmikuun loppuun 2008).

Muutamissa lausunnoissa painotettiin, ettei kehittämistyö saa olla projekti vaan jatkuvaa toimintaa. Erikseen tässä teemassa tuli esille, että vaikka valtioneuvoston hanke- ja julkishallinnon yhteishakemisto Julha ovat esimerkkejä siitä, että kansalaislähtöisiä palveluja on haluttu kehittää, ne ovat jääneet hitaan kehityksen poluille viime vuosina sisällöltään ja tekniikaltaan. Todettiin myös, että kansalaistoinnissa mukana olevien näkökulmasta kehitystyö vaihtelee liikaa sen mukaan, mikä julkisen hallinnon taho kulloinkin on vastuullinen toimija.

Vuorovaikutusta ei pidä jättää vain sähköisten foorumeiden varaan. Lausunnoissa nousi esiin huoli siitä, etteivät kaikki voi osallistua verkon kautta, joten heille on turvattava nykyiset osallistumisen ja vaikuttamisen menetelmät uusien rinnalla. Tietoverkkojen tarjonta on edelleen osin kansalaisia jakava tekijä. Tietoteknisen infrastruktuurin saatavuus on perustekijä sähköisen osallistumisen osalta, joten sähköisiä muotoja ei saa itsetarkoituksellisesti kehittää erillään muusta kuulemisesta. Ensisijainen tarve on muuttaa toimintatapoja ja toissijaista teknisten ratkaisujen kehittäminen. Jotta

hyviä uusia tapoja voitaisiin menestyksellisesti hyödyntää, tarvitaan analysointia hyvistä käytännöistä muista maista.

Kenen tulisi edistää demokraattista osallistumiskulttuuria? Vastauksena tähän lausunnoista saattoi lukea, että kansalaisten osallistuminen vaatii viranomaisten tukea, mutta tavoitteena pitää olla, että demokratia toimii kansalaislähtöisesti eikä virkamiesten toimeenpanemana. Haasteellista on sisältö. On hyödynnettävä niitä foorumeita, joissa kansalaiset jo ovat tai jotka ovat kokonaisvaltaisempia sosiaalisia verkkotoimintoja. Tarvetta nähdään niin osallistumismahdollisuuksien kuin ja kuulemismenettelyjen kehittämiseen. Jotta kansalaisaktiivisuutta saataisiin käännettyä myös hallinnollisiin ja poliittisiin päätöksentekomenettelyihin, painopistettä on siirrettävä infrastruktuurikysymyksistä demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukemisen suuntaan.

Lausunnonantajien palautteissa kansalaisten aktivointia osallistumiseen ja vaikuttamiseen pidettiin hyvänä ja kannatettavana tavoitteena. Näkemykset jakautuivat, kun kyse oli keinoista. Tukemalla toimenpiteitä, joiden avulla ihmisten kokema osallisuus lisääntyy, voidaan lisätä aktiivisuutta ja halua osallistua. Demokratian edistämässä tavoitteena tulee olla kansalaislähtöisyys eikä virkamiesten toimeenpanemat menettelyt. Kansalaisosallistumisessa toivottiin hyödynnettävän niitä foorumeita, joissa kansalaiset jo ovat tai jotka ovat hallinnon omia palveluja kokonaisvaltaisempaa sosiaalista verkkotoimintaa. Lausuntojen perusteella on tosin nähtävissä myös se, että hallinnon järjestämiä verkko-osallistumis- ja kuulemismenettelyjä tarvitaan. Uudenlaiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet lisäävät ihmisten halua olla mukana vaikuttamassa. Esille tuli myös kantoja, joiden mukaan osallistumista ei voida lisätä kovinkaan hyvin palveluja ja menetelmiä kehittämällä, vaan muuttamalla hallintokulttuuria, virkamiesten asenteita ja painottamalla demokratian merkitystä infrastruktuurikysymysten sijasta. Ensisijainen tarve on muuttaa toimintatapoja ja toissijaista teknisten ratkaisujen kehittäminen. Tarvitaan lisää kansainvälisiä esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä tarkasteltaviksi ja niiden kokemusten mukaan oman mallin luomista. Osallistavasta budjetoinnista on hyviä kansainvälisiä esimerkkejä, joita voidaan soveltaa Suomeen. Palautekäytäntöjen kehittäminen on tarpeellista.

Esityksen mukainen kuuleminen tietyissä yhteiskunnallisesti merkittävissä päätöksentekoprosesseissa tulee tehdä välttämättömäksi ja varata siihen riittävät resurssit. Kokemuksellisen tiedon asema on turvattava ja prosesseista itsestään on voitava käydä keskustelua. Osallistumismahdollisuuksien kehittäminen suoran osallistumisen suuntaan on tärkeää. Jatkossa on tarkennettava, puhutaanko yksilöllisistä ja/tai yhteisöllisistä vaikuttamistavoista. On myös esitettävä tarkemmin, mitä esteitä Suomessa on demokraattisten käytäntöjen toteuttamisessa. Niin ikään esitettiin, että on tarpeen tutkia, miten hallinnon keskittäminen ja yritystyypin ohjauksen lisääntyminen vaikuttavat demokratian ja avoimuuden toteutumiseen. Poliittiseen asialistaan vaikuttaminen nähdään useissa lausunnoissa tärkeänä, mitä tukisi esim. aloitteiden tekemahdollisuuden toteuttaminen.

Myös käsitteisiin puututtiin. Termiä kansalainen on käytettävä niin, että mielikuvaksi ei synny kytkentä Suomen kansalaiseen, vaan sen on tarpeen kattaa myös muut ulottuvuudet kuin valtiokansalaisuuden. Kansalaisuus on moninaisuutta. Ehdotuksena oli lisäksi, että termejä kansalainen ja asiakas määriteltäisiin tarkemmin, sillä ne ovat käsitteilyssä olevan aihepiirin kannalta erittäin tärkeitä.

Esityksen jatkotyössä on otettava huomioon henkilöstövaikutukset ja varattava riittävät resurssit toimintaan sekä tiedottamiseen ja markkinointiin. Tarpeen ovat myös tarkennukset mm. vastuisiin ja budjetointiin, joihin nyt oli vaikea ottaa kantaa esityksen ylimalkaisuuden vuoksi. Lausunnoissa nousee esiin huoli, että tuottavuusohjelma saattaa aiheuttaa sen, että käytännössä on vaikeuksia toteuttaa ehdotuksia. Vanhastaan tiedetään, että resurssien niukkuus on ollut syynä verkko-osallistumismahdollisuuksien vähäiseen tarjontaan.

Suurin hyöty saadaan jos suunnitellut prosessit saadaan toimimaan sähköisinä alusta loppuun. Riittävän aikainen ja avoin tiedottaminen hankkeista ja käsittelyyn tulevista asioista on tärkeää. Jo nyt voitaisiin tuottaa tehokas hakupalvelu hallinnon sivustoja varten, jotta tietoa löytyisi.

Kieliasiaain neuvottelukunta tähdentää, kuten myös Folktinget, ruotsinkielisen aineiston toimittamista samanaikaisesti suomenkielisen materiaalin kanssa. Neuvottelukunta ehdottaa, että Euroopan unioniin liittyvissä asioissa voidaan käyttää hyödyksi eri lähteistä (Ruotsista, kaksikielisistä kunnista ja kansalaisjärjestöistä) saatavaa materiaalia.

3 Kannanotot asiakohdittain

Asiakohtaisessa tarkastelussa ovat mukana lausunnoista ne, joissa ao. toimenpideehdotuksia on erikseen käsitelty tarkennetulla ehdotuksella. Kaikissa lausunnoissa ei ole otettu kantaa näin yksityiskohtaisesti.

Ehdotus 1: Internetpohjainen osallistumisympäristö

Mannerheimin lastensuojeluliitto esittää, että sähköiset mahdollisuudet voisi yhdistää kuulemisiin ja lausuntokierroksiin.

Vihreä liitto lausuu, että toimenpide-ehdotus on sinällään positiivinen ja kannatettava, mutta vaatii tuekseen ajattelutavan, joka todella tukee kansalaisten aitoa osallistumista. Tähän kohtaan liittyy haasteita, jotka on ratkaistava ennen järjestelmän käyttöönottoa. Avoimia kysymyksiä ovat mm. suhteet lainsäädäntöön ja asiakirjakäsitykseen. Mikä on ympäristön kautta lähetetyn aineiston olemus? Vastaako sinne lähetetty samaa kuin olisi lähettänyt kirjaamoon?

Hämeenlinnan kaupunki esittää yhteistyötahojen välille käytänteitä sisältöjen esittämisestä erilaisissa yhteyksissä, jotta osallistuminen ja vaikuttaminen voi laajeta aina sille forumille, jota asia koskee eikä se siiloudu omaan palveluunsa. Utitssyötteiden tarjoaminen voisi olla ensiaskel vaikuttamispalveluista muihin palveluihin.

Kuurojen liitto kertoo, että sen Kentaauri-projekti voisi toimia hyvänä esimerkkinä osallistumisympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa. Vammaisneuvosto suosittaa, että vammaisjärjestöt otetaan mukaan antamaan asiantuntemusta jatkotyöskentelyssä.

Hyvä keino ideointiin ja suunnitteluun on esitetty wiki-menettely (Opin-
tokeskusseura). Koko päätöksentekojärjestelmä on syytä hahmottaa pe-
rinteistä poikkeavaksi tietoverkon näkökulmasta (Suomen Reumaliitto).

Suomen Settlementiliitto korostaa, että on kehitettävä myös toiminta-
malleja, joissa viranomaisilla on suora kuulemiskontakti kansalaisiin.

Helsingin kaupunki esittää, että on otettava huomioon kuntien ja valtion
erilaiset roolit palveluissa kansalaisiin päin. Lausunnossa kysytään, mi-
ten kuntien toteuttamat palvelut tuodaan esille yhteisessä osallistu-
misympäristössä. Osallistumisympäristön vaarana Helsingin kaupunki
näkee osallistumisaktiivisuuden vähenemisen, koska palvelu etääntyisi
kansalaisista ja heidän lähiympäristöstään.

Suunnittelun organisoinnissa tulee huomioida mukaan kansalaisjärjestö-
jen edustus (Suomen luonnonsuojeluliitto)

Espoon kaupunki katsoo, että julkishallinnon hankinnat on tarpeen saada
yhteiseen käyttöön kuten KuntaIT- ja JulkIT-toimintatavat ohjaavat.
Kunnalliset ja valtiolliset palvelut kannattaa linkittää yhteen kaksisuun-
taisesti, sillä kansalaisen ei tarvitse tietää, kuka palvelun tarjoaa. Tulo
palveluihin on tehtävä monista paikoista. On hyvä että kansallisesti
koordinoidaan osallisuutta. Avoin Espoo ja Opus sopivat esimerkeiksi.
Tunnistautumispalvelut lienevät tarpeen kuten myös järjestelmien yh-
denmukaistaminen. On tarpeen miettiä käyttöliittymää ja sen helppo-
käyttöisyyttä.

Oulun kaupungin mielestä alusta tulisi kytkeä osaksi valtiovarainminis-
terion suunnitteilla olevaa asiointitiliä tai jotain muuta jo olemassa ole-
vaa alustaa. Kansalaisen kannalta on tärkeää, että hänellä on valinnan
vapaus siinä, minkä käyttöliittymän kautta hän tahtoo käyttää palvelua.
Asiointitili ja kunnan portaali olisivat tällaisia sopivia liittymiä.

Tampereen kaupunki katsoo, että arkkitehtuurissa tai alustassa on suosit-
tava avoimiin tai avattuihin rajapintoihin ja mahdollisuuksien mukaan
open source -tekniikkaa, koska käyttäjälle ne tarjoavat yhtenäiseltä näyt-
tävän asiakasrajapinnan huolimatta siitä, mitä ohjelmien tietokantoja tai
palveluja käytetään. Pitää tavoitella SOA (Service Oriented Architech-
ture) -alustaa tai -arkkitehtuuria. Yhtenäinen tunnistautuminen on tar-
peen kehittää ja palvelua on ylläpidettävä aktiivisesti.

Akava, SAK ja STTK katsovat yhteisessä lausunnossaan, että ajatus yh-
teisestä osallistumisympäristöstä on sinänsä kannatettava. Yhteistyö hal-
linnonalojen kesken on otettava huomioon, jotta päällekkäisyyksiä ei
muodostu järjestelmien ja palvelujen rakentamisessa. Ympäristön käyttö
on turvattava haja-asutusalueillekin ulottamalla sinne tehokkaat laaja-
kaistaverkot.

On huomioitava valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen ulottuvuus (Anne Kauhanen-Simanainen). Päällekkäisyyksiä on vältettävä (valtiovarainministeriön Kuntaosasto). Osallistumisympäristön on liittyvä aidosti nuorten arkeen (Nuorisotutkimusseura).

Kehittäminen linkitettävä muuhun sähköisen asioinnin kehitystyöhön ja suomi.fi:hin (VNK). Vaikka luotaisiin yksi yhteinen alusta, virastoille ja laitoksille tulee sallia omia niiden tarpeista lähteviä muita sähköisen kuulemisen muotoja (Viestintävirasto). Opintokeskusseura esittää, että olemassa olevat verkkopalvelut sovitetaan yhteen ja niiden sujuvaa käyttöä kehitetään esimerkiksi suomi.fi-osoitteessa, ts. noudatettaisiin yhden luukun periaatetta. Hakukonelöydettävyyteen on panostettava.

Alzheimer-keskusliitto ry esittää, yhdenvertainen kohtelu kaikille kansalaisille on asetettava tavoitteeksi, jolloin on huomioitava internetiä käyttämättömät (rajoitteet, taloudelliset seikat yms.) ja suunnitella heitä varten maksuttomia internetin käyttömahdollisuuksia ja neuvontaa. Digitaalinen esteettömyys on turvattava (Suomen Setlementtiliitto).

Osallistumisympäristön käyttötapoihin tulee suunnitella päätelaitteiden lisäksi erilaiset tietokoneisiin kytkettävät lisälaitteet ja -ohjelmistot (Vammaisneuvosto) sekä erilaisia lisäpalveluita, kuten uutissyötteen (Vähemmistövaltuutetun toimisto).

Tasavertaisuus taattava ja luottamus-näkökohta on pidettävä mielessä, esittää liikenne- ja viestintäministeriö.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry katsoo, että esitys on tervetullut uudistus ja että sosiaalisen median käytänteitä ja malleja voisi ottaa käyttöön, mikä innostaisi myös nuoria mukaan.

Sisäasiainministeriö lausuu, että jo nyt hallinto voi muokata sivustojaan niin, että kansalaiset löytävät tarvitsemansa tiedot. Uutissyötteen (RSS) voidaan tuottaa sivustoista sekä projekteista myös toimialoittain. Yhteistyö on tärkeää kuten myös yhteen nivominen, painottaa valtioneuvoston kanslia.

Vasemmistoliitto esittää, että on otettava huomioon otakantaa.fi:stä saadut kokemukset. Todelliset vaikutusmahdollisuudet tarjottava eikä vain virkamiesten järjestämiä keskusteluja, pelejä tai multimedialia.

Ehdotus 2: Tukiyksikkö ja vuorovaikutussuunnitelijat

Tarvitaan tarkennuksia siihen, mitä näillä tarkoitetaan (mm. Akava, SAK ja STTK). Opastustarve nousee esille sekä hallinnon, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisten keskuudessa.

Opintokeskusseura näkee, että koulutukseen on varattava riittävät ja eriliset resurssit. Koska vuorovaikutus on viestintää, on tarpeen määrittellä,

minkälaisilla valtuuksilla vuorovaikutussuunnittelija toimii omassa organisaatiossaan. Vuorovaikutussuunnittelijan ja viestinnän yhteistyö tärkeää, sillä asiantuntijatieto pitää saada kansantajuiseksi (Valtiovarainministeriön Hallinnon kehittämisosasto).

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry katsoo, että tämä työryhmän esityksen kohta on onnistumisen edellytys ja että sitä varten tarvitaan henkilö- ja talousresursseja. Oulun kaupunki esittää, että suunniteltu tukiyksikkö sijoitetaan johonkin jo olemassa olevaan toimintoon, esim. asiakaspalvelukeskukseen.

Tampereen kaupungin mielestä resurssointi tuntuu vaatimattomalta, jos sen ajatellaan palvelevan myös kuntia ja toiminnasta tulee pysyvää. Vuorovaikutussuunnittelijoiden työnkuvassa tulee painottaa enemmän osallistumisen asiantuntijuutta ja edistämistä kuin sähköisten menetelmien käytön edistämistä.

Esitys 3: Pilotoinnit ja hyvät käytännöt

Tätä pidetään yleisesti hyvänä menetelmänä kehittämistyössä. Painotettiin, että kokeilut on suunniteltava hyvin ennakkoon. Saatujen kokemusten analysointi on tehtävä huolellisesti ja riittävin resurssein.

Oulun kaupunki lausuu, että kokeiluja kannatta tehdä ja olisi syytä harvita JHS-suosituksen (julkiset hankintasuosituks) tekemistä osallistumismenetelmien soveltuvuudesta päätöksentekoprosessien vahvistamiseen.

Opintokeskuseura esittää, että hankerekisteri Hare voisi olla ensimmäinen arena, missä aloitettaisiin uusien osallistumismenetelmien kokeileminen.

Espoon kaupunki pitää osallistuvan suunnittelun menetelmien käyttöä hyvänä ratkaisuna ja sellaisesta on Espoossa saatu hyviä kokemuksia, mm. Iso Omenan ja Suurpellon suunnittelutyön yhteydessä.

LVM pitää tärkeänä, että erilaiset palvelut tukevat ja täydentävät toisiaan. Hyväkäs-tietopankin hyödyntämistä suosittaa Suomen Kuntaliitto.

Ehdotus 4: Asianhallintajärjestelmien yhteentoimivuus

MLL:n mielestä internet-hakutoimintojen kehittäminen on tarpeen, jotta asiakirjat löytyvät, ja se muistuttaa, että ministeriöiden sivustot ovat nyt hankalia käyttää asiakirjojen löytämiseksi.

Käytännönläheisyys on otettava periaatteeksi kohdissa 4-5 (valtiovarainministeriö Kuntaosasto).

Valtioneuvoston kanslia kertoo, että Rakenne 2008 -työryhmä tekee esityksen säädöskokoelmassa ja valtiopäiväasiakirjoissa julkaistavien asiakirjojen laatimiseen ja julkaisemiseen teknisen tuen uudistamisesta. Tätä työtä on tarpeen seurata suunnitellussa hankkeessa.

SM tähdentää, että jatkovalmistelussa on otettava huomioon Kansallisarkiston ja VALDA-hankkeen työ.

Oulun kaupunki muistuttaa, että ohjelmistomonopolit saattavat olla esteenä julkishallinnon tietojärjestelmien laajalle käytölle.

Ehdotus 5: Hankerekisterin (Hare) kehittäminen

Valmistelun ja päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi lausunnoissa nostettiin esille mm. valmistelumateriaalin julkaisemista hankerekisterissä. Yhtenä esimerkkinä tuli esille valtion talousarviovalmistelun tietojen julkaiseminen Haressa.

Haren kehittäminen nähdään kiireellisenä, sillä sen kautta voidaan saada tietoa hankkeista ja niiden vaiheista. Opintokeskusseura näkee, että tarvitaan vahvaa sitoutumista kehittämiseen hallinnollis-poliittisilta toimijoilta. Tärkeää on säilyttää maksuttomuus hallinnon tietojärjestelmien informaation käytössä.

Yhteistyökäytäntöjä kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa saada yhteensopivaa järjestelmää, mikä vaatii teknistä yhteentoimivuutta (STKL).

Virkamiehille on tarpeen tehdä selkeät menettelysäännöt hankejärjestelmän ylläpidosta. (Invalidiliitto)

Syytä kiinnittää huomio kieliversioihin, visuaalisuuteen ja esteettömyyteen (Valtiovarainministeriön Kuntaosasto).

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry toteaa, että on hyvä, kun ehdotetaan kehittämistä, sillä nyt Hare on päivityksiltään vanha, suppea ja vanhanaikainen.

Hämeenlinnan kaupungin lausunnossa katsotaan, että esimerkiksi Open Search Specification -määritysten käyttöönotto kaikkiin mahdollisiin julkishallinnon verkkopalveluihin ja muihin asiakirjarekistereihin muodostaisi keinon hakutulosten yhdistämiseen eri tietolähteistä.

Ehdotus 6: Ohjeistusta lisätään ja Ehdotus 7: Koulutusaineistoja tuotetaan

Ehdotuksiin 6 ja 7 teytyjä huomioita tarkastellaan tässä yhteydessä samanaikaisesti, sillä ne ovat sisällöltään lähellä toisiaan ja osassa lausunnoista niitä käsiteltiin yhdessä.

Sidosryhmäkuulemisen kehittäminen kuten myös virkamiesten kouluttaminen kuulemiseen nähdään tärkeänä ja ilmeisen tarpeellisena. Kuultavien tahojen määrittely on jäänyt avoimeksi tällä hetkellä. Akava, SAK ja STTK ehdottavat, että ministeriöt lähettäisivät lausuntopyynnöt järjestelmällisesti niihin sähköpostiosoitteisiin, jotka on ilmoitettu eikä nykyisen tavan mukaan suoraan eri ihmisille ja eri sähköposteihin virkamiesten omien rekisterien mukaan. Ohjeet on pidettävä ajan tasalla ja niitä on päivitettävä ja kehitettävä.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry katsoo, että virkamiesten ohjeistamisessa ei saa rajoittaa osallistumismahdollisuuksia yksityishenkilöinä tai kansalaisjärjestöjen edustajina.

Valtiovarainministeriö Kuntaosasto näkee, että kohdat 6-8 ovat raportin ydin asenne- ja osallisuuskulttuurin muokkaamisessa ja esittää, että Kuntaliitto kutsutaan mukaan pohdintoihin.

Opetushallitus katsoo, että virkamiesten verkko-osallistumisohjeet ja pelisäännöt on kiireellisesti tehtävä. Koulutusta tarvitaan menetelmistä ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisestä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto katsoo, että hallinnon palvelukulttuurille on selvä merkitys siitä, että hallintoa koulutetaan kuulemiseen.

Valtioneuvoston esittelijän opas päivitetään syksyllä 2008 (Valtioneuvoston kanslia).

Kuntaliitto esittää, että materiaalit hyvä saada koko julkishallinnon käyttöön. Sosiaalisen median hyödyntäminen on hyvä asia, mutta vaatii tarkennuksia ja työtä, jotta virkamiehistö alkaisi käyttää näitä sovelluksia.

Myös lähiopetus on tarpeen (Suomen Reumaliitto). Sekä kansalaisille että virkamiehille on tarpeen koulutus ja opastus. Paikalliset voisivat antaa vammaisille koulutusta kun siihen budjetoidaan. (Vammaisneuvosto)

Medialuku- ja -kirjoitustaitoon panostusta tarvitaan (opetusministeriö).

Tampereen kaupunki pitää tärkeintä varmistaa koulutuksella ja hallinnollisin rakentein ja määräyksin osallistumismenettelyt osaksi valmisteluprosessia. Prosesseja tulee dokumentoida ja seurata kuulemisen vaikuttavuutta. Palautetta annettava osallisille siitä, kuinka heidän näkemyksensä ovat vaikuttaneet, sillä myönteinen palaute motivoi.

Sivistysjärjestöt ovat kiinnostuneita olemaan mukana kuten myös Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto STKL.

Ehdotus 8: Verkkoaineistojen seuraaminen ja hyödyntäminen

Tampereen kaupunki katsoo, että on mitä ajankohtaisin ehdotus aloittaa seuranta ja että toivottavasti ryhdytään nopeasti toteuttamaan. Vihreä liitto muistuttaa, että keskustelupalstat saattavat olla erittäin suodattuneita, siksi tulkinnoissa huomioitava niiden tausta. Virkamiehen osallistuksessa foorumeilla on hänen tuotava esiin oma asemansa ja osallistumisen kytkeytyminen työtehtäviin. Tämä on tarpeellista mutta vältettävä yllälyöntejä ja isoveli valvoo -toimintaa ja mielikuvaa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto katsoo, että verkkomedian seuraaminen vaatii paljon henkilöstövoimavaroja ja tuntuu siitä syystä epärealistiselta.

Viestintävirasto lausuu, että mikäli keskustelupalstoilla tapahtuvaa keskustelua seurataan systemaattisesti, asiaa koskevat esitykset ja toimintamallit tulee valmistella huolella ja perusteellisesti ja niiden tulee olla julkisia. Seuranta saattaa edellyttää muutoksia lainsäädäntöön (mm. sananvapaus-, tietosuoja- ja julkisuuslainsäädäntö).

Tähän ehdotuksen sisältyy myös ohjeistuksen laatiminen virkamiesten verkko-osallistumiselle. SM pitää virkamiesohjeistusta erittäin tärkeänä. Helsingin kaupunki on halukas tekemään yhteistyötä pelisääntöjen luomisessa virkamiehistöille. Vasemmistoliitto kiirehtii tämän kohdan toteuttamista. Virkamiesten ohjeistus verkko-osallistumiseen on kiireellinen toimenpide (Akava, SAK ja STTK). Em. järjestöjen mukaan on selvitettävä, miten nykyinen lainsäädäntö suhtautuu asiaan ja miten perustuslain sananvapaus ja muut oikeudet lomittuvat tähän kokonaisuuteen. Ohjeiden laadinnassa on huomioitava henkilöstöä edustavien tahojen kannat ja luotava ohjeet yhteistyössä. Pelisäännöissä otettava huomioon julkishallinnon luonne, tärkeää että luottamus julkishallinnon tietojen oikeellisuuteen säilyy (Tampereen kaupunki).

Ehdotus 9: Osallistumisen vaikuttavuuden arviointi

Tampereen kaupunki korostaa, että on tärkeää jaotella mittareissa lyhyen aikavälin vaikutukset yhteen hankkeeseen sekä pitkän aikavälin vaikutukset suunnitelmiin, ohjelmiin, hallintokulttuuriin jne. Mittalukujen lisäksi vaikuttavuudesta on hyvä kerätä ja esittää muutakin aineistoa. Vaikuttavuuden osoittamisella voidaan saada motivoitua yhteistyökumppaneita ja verkostoja mukaan.

MLL esittää, että yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävä mittaristot. Sisäministeriön mukaan on mitattava osallisuuden vaikutusta poliittiseen päätöksentekoon.

Kuntaliitto ehdottaa demokratiaindikaattoreiden kehittämisessä huomioitavaksi VISA-hankkeessa (valtionhallinnon viestinnän seuranta- ja ar-

viointijärjestelmä) ja kuntien vastaavassa KISA-hankkeessa luotuja arviointimenetelmiä ja tuloksia. Espoo esittää, että Pääkaupunkiseudun demokratiaindikaattorit -hanke voi antaa tähän pohjaa.

Ehdotus 10: Yhteistyötä ja kumppanuusajattelua lisätään

Sisäministeriö korostaa, että tasapuolisuus, puolueettomuus ja hallinnon uskottavuus säilytettävä, joten on oltava tarkka kumppanuuksien luomisessa. Myös maahanmuuttajat on tässä yhteydessä huomioitava. Helsinki kertoo, että Helkan (kaupunginosayhdistysten) toiminta on hyvä esimerkki yhteistyöstä hallinnon kanssa.

Alzheimer-liitto lausuu, että tasapuolisuus on kumppanuusajattelussa tarpeen ja suosittaa, että eri toimijat kansalaisyhteiskunnasta tulevat osallisiksi. Tähän on nimettävä erikseen vastuutahot ja budjetti (Suomen luonnonsuojeluliitto).

Innovatiivisia vaikuttamisen malleja on tarpeen kehittää. Mukaan on saatava erilaiset tahot miettimään kumppanuuksien rakentamista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK)

Espoo kysyy, onko mediallyn intressiä olla julkishallinnon toimijoiden kumppanina?

Ehdotukset 11 ja 12: Kannanotot työryhmän ehdotuksiin verkkoäänestyksestä ja sähköisestä kansalaisaloitteesta

Työryhmä esitti myös **arviointia mahdollisuuksista ottaa käyttöön verkkoäänestys** vuoden 2011 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeen muissa valtiollisissa ja kuntavaaleissa. Lausunnoissa siihen ottivat kantaa alla olevat tahot seuraavalla tavalla:

- Myönteisesti etä-äänestyksen mahdollisuuksien arviointiin suhtautuvat **Opintokeskusseura, Invalidiliitto, LVM, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry, Partio, KansalaisAreena ry, Helsingin kaupunki** (esittää että tietoturvaongelmat tulee ratkaista) ja Kuntaliitto.
- **Espoo** pitää tietyin varauksin kiinnostavana ja toteuttamiskelpoisena
- **Akava, SAK ja STTK** yhteisesti ovat myönteisellä kannalla ja ehdottavat, että verkkoäänestyksen käyttöönoton arviointia laajennettaisiin myös EU-vaaleihin ja mahdollisesti järjestettäviin valtiollisiin ja kunnallisiin kansanäänestyksiin. Verkkoäänestys ei saa olla ainoa äänestystapa.
- **Suomen luonnonsuojeluliitto ja Naisjärjestöt yhteistyössä - Nytkis** katsovat, että on tarpeen määritellä tarkemmat toimenpideehdotukset ja suunnitelmat

- **Vihreä liitto** suhtautuu varauksella
- **Vasemmistoliitto** on kriittinen asian suhteen

Lausunnossaan **Electronic Frontier Finland EFFI** keskittyy ensisijaisesti sähköistä etä-äänestystä koskevaan toimenpide-ehdotukseen. EFFI katsoo, että työryhmä viittaa väärin Virosta saatuihin hyviin kokemuksiin ja käyttää argumentteinaan väärää perustelua ja harrastaa siten tyhjää myyntipuhetta. Järjestö katsoo, ettei voida osoittaa toteen etä-äänestysmahdollisuuden lisäävän aktiivisuutta. Äänestyksen sähköistämisen ei voimauta kansalaisia vaan päinvastoin saattaa riistää heiltä vallan, EFFI esittää lausunnossaan. Se rohkaisee jatkamaan kansalaisten sähköisen osallistumisen kehittämistä, mutta toivoo tavoitteiden keskityvän päätösten valmisteluvaiheen osallistumiseen ja hallinnon läpinäkyvyyden lisäämiseen.

Oulun kaupunki kehottaa tutkimaan kansainväliset esimerkit ja valitsemaan meille parhaiten sopivan. Uutta ei kannata ryhtyä suunnittelemaan. Oulu ei ota kantaa äänestämiseen verkossa.

Sähköisten valtiollisten **kansalaisaloitteiden** käyttöönottoa lausunnoissaan käsittelevät alla mainitut tahot seuraavalla tavalla:

- Nuorisotutkimusseura kannattaa
- **Vihreä liitto** kannattaa (vähintään 100 000 kannattajaa pitää olla aloitteen takana)
- **Vasemmistoliitto** kannattaa
- **KansalaisAreena ry** suhtautuu myönteisesti
- **Espoo** myönteinen (huomattava että aloiteoikeus olisi syytä laajentaa myös muihin kuin luonnollisiin henkilöihin, ts. kunnillekin aloiteoikeus)

4 Muita huomioita

Kuntaliitto korjaa työryhmän raportin kohtaa, jossa esitetään, ettei ole olemassa ohjeistusta virkamiesten sähköpostikäytäntöihin, ja esittää olemassa olevat toimintamallit: 1) JHS 161, 2) JHS 156 ja VM:n VAHTI ohje 2/2005. Myös Arkistolaitoksella on ohjeistusta sähköpostien käsittelystä julkisessa hallinnossa.

Kohtia 1, 4 ja 5 tulee **Invalidiliiton** mielestä kehittää rinnan, koska ovat keskeistä aineistoa ja toimintaa osallistumisen mahdollistamiseksi.

Oulun kaupunki muistuttaa, että sähköinen viestintä / tietojen välittäminen kuntasektorilla viranomaisten ja kuntalaisten välillä ei ole nykyisellään vilkasta. Siihen vaikuttavat mm. viranomaisten asiakirjojen vaikeaselkoisuus, jolloin näytöstä lukeminen on vaikeaa; asiakirjat ovat vaikeasti löydettävissä sekä salassapitomääräykset ja yksityisyyden suoja osin estävät ja rajoittavat internetin käyttöä tiedon jakamisessa. Oulu ennustaa, ettei nopeaa kehitystä tapahdu sähköisen tiedonsiirron kautta kuntalaisten vaikutuksen lisääntymisessä kuntien päätöksentekoon. Mutta jos kuntalaiset heräävät huomaamaan omat vaikutustarpeensa ja mahdollisuutensa parannetulla sähköisellä tiedonsiirrolla, on todellisia mahdollisuuksia edistää kuntalaisten vaikuttamista.

Helsingin kaupungin vuosia 2007-2010 koskevassa tietotekniikkastrategiassa on neljästä kärkihankkeesta yksi, Palaute- ja vuorovaikutusjärjestelmät verkossa, keskittymässä osallisuuden ja vuorovaikutuksen lisäämiseen. Tämä liittyy tietyiltä osin ehdotukseen 1.

Ehdotuksena oli myös tehdä selvitys siitä, miten **tuottavuusohjelman** ja aluehallinnon uudistushankkeiden vaikutukset näkyvät verkkodemokratian toteuttamisessa (Suomen luonnonsuojeluliitto).

Oili Salminen
Oikeusministeriö demokratian vastuualue
28.10.2008

LIITE 1

Yhteenvedo keskustelusta

Osallistumista uusien menetelmin - miten ja millä edellytyksillä?

Keskustelu liittyi Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe -työryhmän esitykseen. Siinä ehdotettiin kymmenkohtaista toimenpideohjelmaa, jota toteuttamalla hallinnon ja kansalaisten väliset vuorovaikutusmahdollisuudet lisääntyisivät. Keskustelu oli avoinna 8.4.-16.6.2008.

Julkaistuissa viesteissä, joita oli 29 kpl, nousivat esille erityisesti tarve saada avoimesti ja helposti tietoa hallinnon hankkeista, vaatimus vaikuttamisen oikea-aikaisuuden ja vaikuttavuuden takaamisesta, sähköisten osallistumispalvelujen laatu, esteettömyys ja helppokäyttöisyys sekä tarve saada virkamiehet mukaan keskusteluihin.

Mitä oikeasti halutaan?

Työryhmän ehdotukset saivat keskustelussa kannatusta ja kritiikkiä. Keskustelussa monet korostivat, että sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisessä lähtökohtana on pidettävä jo tunnettuja tosiasioita, kuten muiden muassa alueellisia, sosiaalisia, asenteellisia ja osaamiseen liittyviä tekijöitä mahdollisuuksissa, tiedonkulussa ja vaikuttamishalussa. Kaikilla ei ole vielä tietokoneita eikä yhteyksiä, muistutettiin.

Edustuksellisen demokratian rinnalle on syytä ottaa käyttöön suoraan kansanvaltaan liittyviä menetelmiä, viestittiin monissa kirjoituksissa. Käyttöönottoon liittyy keskustelijoiden mielestä periaatteita, joista on ensin keskusteltava ja jotka on ensin ratkaistava ennen kuin menetelmiä ryhdytään tieto- ja viestintätekniikan avulla käyttämään. Suoran kansanvallan kannatusta keskustelussa nähtiin olevan ainakin aktiivisten ihmisten keskuudessa, mutta muiden toimijoiden osalta voidaan esittää vain arvailuja.

Sähköiset palvelut sopivat tukemaan valittuja vaikuttamisen ja osallistumisen periaatteita, joita tekniikan kehittyessä voidaan soveltaa. Näistä periaatteellisista kysymyksistä pitäisi ensin keskustella ja vasta sitten päättää. Keskustelua tulisi käydä muun muassa siitä, halutaanko kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia todella lisätä ja millaisissa asioissa osallistuminen mahdollistetaan. Tässä yhteydessä oli esillä kansanäänestys, joka mahdollistaisi kannanoton jo ennakkoon muotoiltuihin vaihtoehtoihin.

Työryhmän esityksen koki muutama kirjoittaja tekniikka painottavana ja vaikeaselkoisena.

Osallistumisympäristön perusidea tuntui olevan vielä jäsentymätön. Kirjoituksissa muistutettiin, ettei osallistumisympäristö saa tarkoittaa nykyisen kaltaisen keskustelusivuston uudelleen julkaisemista. Idean kypsyttelyssä tulee ymmärtää ennen kaikkea ihmisten käyttäytymistä ja internetin nykytrendejä. Pitää keskustella itse demokratian toteuttamisen muodosta. Jo nyt virkamiehet voisivat jalkautua niille foorumeille, joissa ihmiset ovat valmiina keskustelemassa. *"Menkää keskustelusivuja lukemaan - rohkeesti vaan!" Timo Perttilä kannusti. "Kansalaisten ja byrokratian välille pitäisi saada oikeaa dialogia ja virkamiehille kasvat."*

Keskustelupalstoille kirjoittavaa virkamiestä kollegat pitäisivät todennäköisesti täytenä höhlänä, jolla ei ole riittävästi oikeita töitä”, nimimerkki Mummeli epäili.

Avoimuutta lisäävä tiedottamisen avulla

Tiedottamisen ja monipuolisen viestinnän keinoja on syytä ottaa käyttöön nykyistä enemmän. Ajankohtaisten / avoimena olevien asioiden mainostaminen /tiedottaminen on hiukan hataraa, todettiin. Niin ikään hallinnon kieli puhutti ja siihen esitettiin parannukseksi, että ryhdyttäisiin tasavertaiseen vuoropuheluun suomen kielellä, ehkäpä jopa kansalaisten ehdoilla.

Julkishallinnon aiheista kuten myös mm. valtuustojen ja lautakuntien esityslistoista tulisi julkaista tiedot ennen päätöksentekoa ja kokouksia. Tätä mahdollisuutta käytetään jonkin verran, mutta yleensä vain päätösasiakirjat ovat kansalaisten käytettävissä. Tämä johtaa pahimmillaan valitustien käyttöön, jos haluaa vaikuttaa.

Keskustelussa viitattiin myös siihen, etteivät nykyiset olemassa olevat kanavat ole täystehoisesti käytössä. Avoimuutta osoittaisi esimerkiksi se, että kaikista eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin ratkaisuihin julkaistaisiin julkinen seloste. Muutamassa viestissä esitettiin epäilyjä, että esimerkiksi www.otakantaa.fi-foorumi ei toimi avoimesti ja tasapuolisesti.

Hallinnollisten toimenpiteiden ja päätöksenteon avoimuuteen liittyy mahdollisuus, että asioita voidaan seurata alusta loppuun. Nimimerkki *urputtaja* otti esille kuntien huonon tiedottamisen verkossa lausunnolla olevista asioista ja vaikean seurattavuuden esimerkiksi ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen käynnissä olevista hankkeista. Tämä johtaa nimimerkin mukaan siihen, että jotain tiettyä asiaa seuraavan tulee käydä lukuisilla nettisivuilla, jotta löytää tarvittavat tiedot. Lisäksi nimimerkki toi esille liian lyhyet lausuntoaajat.

Parannusehdotuksena esitettiin, että nettisivuilla pitäisi antaa mahdollisuus tilata sähköpostia oman alueen uusista hankkeista esimerkiksi kuntien kuulutukset -nettisivujen kautta.

Alkemisti tahtoi nähdä netissä uudenlaiset valtion ylläpitämät nettisivut. ”Sivuissa olisi yksinkertaisesti kerrottuna ja listattuna kaikenlaiset poliittiset tapahtumat joka puolueen taholta ympäri Suomea. Jokainen keskustelufoorumi, tiedotustilaisuus, juhlatilanteet ja muut vastaavat puolueiden kokoustavat/rekrytointiyritykset olisivat ilmoitettuna siistillä ja yksinkertaisella tavalla.”

Yksi "menetelmä" uudenlaisessa demokratiassa voisi olla että jokainen voisi tehdä laki- tms. aloitteen. Aloitteista äänestettäisiin ja tarpeeksi ääniä saanut aloite menisi päätösäänestykseen.

Vaikuttavuuden osoittaminen tärkeää

Palautetta toivotaan lisää osallistumisen vaikuttavuudesta. Ongelmana *Mika Mustalahti* kokee sen, ettei palautteen antajana useinkaan ole suoraan päätöksentekoon osallistuva, ministeri tai kansanedustaja. Hän ehdottaa järjestelyä, jossa hallinnon organisaatiossa olisi vastuullinen henkilö hoitamassa kansalaisten ja ministerien välistä vuorovaikutusta, sillä kukaan ei voi olettaa, että päätöksentekijät ehtisivät itse hoitaa jatkuvasti kaiken palautteenannon.

Osallistumisen oikea-aikaisuudesta ja vaikuttavuudesta tuli esille näkökulmia, joissa korostettiin, ettei tarpeen ole järjestää ” keskustelua vain lämpimikseen”. Tilaisuuksia pitää olla tarjolla silloin, kun todella on mahdollista vaikuttaa, ts. ”mukaosallistumisesta tosivaikuttamiseen”.

Luottamusta verkkokeskusteluihin nakertavat omakohtaiset kokemukset niistä: ”*Viestintä on ollut liian yksisuuntaista kansalaisilta möläyttelyä toisilleen ja virkamiehille, jotka eivät ole missään vaiheessa vaikuttaneet koko aiheesta kiinnostuneilta*”(Mummeli).

Epäilyä on myös siitä, ettei mitään vuorovaikutteista keskustelua haluta käydä, vaan ainoastaan antaa mielikuva hyvästä tahdosta kansalaisvaikuttamisen merkityksestä valtionhallinnolle. Otakantaa on määritellyt keskusteluille hyvin suppean aihealueen, josta ei ole voinut poiketa, muutamissa viesteissä todettiin. ”*Kansalaisvaikuttaminen valtionhallinnon verkossa on mahdotonta, jos ei haluta kuunnella, mihin kansa haluaa vaikuttaa*”, kuten *Patriootti* kirjoitti. ”*Kun keskustellaan sallituista asioista, jankkaaminen päivästä toiseen on keskustelua*” *Jari Helispuro*. "Sähköinen kuuleminen" ja "osallistumisjärjestelmät" ovat mustia laatikoita, joihin menee viestejä, muttei tulee mitään ulos, nimimerkki *grohn* totesi.

Kehitysehdotus Otakantaa.fi:stä

Mika Mustalahti ehdotti, että nykyisen Otakantaa.fi:n toimintaa voitaisiin parantaa niin, että keskustelua seuraava virkamies tekisi keskustelun loppupuolella yhteenvedon keskustelusta foorumille. Sitten voitaisiin vielä keskustella siitä, vastaako virkamiehen tekemä yhteenvedo myös keskustelijoiden käsitystä keskustelun sisällöstä. Yhteenvedo vietäisiin keskustelun jälkeen suoraan asiasta päättävälle eli jaettaisiin kansanedustajille ja ministereille. Jos vielä viedään ideaa eteenpäin, niin keskustelusta voisi tehdä myös jonkin väliraportin ja julkaista sen mainosmielessä. Jos päivän lehteen tulee juttu, jossa kerrotaan, että Otakantaa.fi:ssä kansalaiset kannattavat asevelvollisuuden lakkauttamista ja itse olisin eri mieltä, niin varmaan osallistuisin keskusteluun. Tällä tavalla tulisi myös kattavasti eri mielipiteitä mukaan.

Linkki:

Keskustelu otakantaa.fi-foorumilla

<http://otakantaa.fi/hanke.cfm?group=375&id=&ref=Kaikki%20keskustelut>

Oili Salminen
oikeusministeriö demokratian vastuualue
24.11.2008

LIITE 2

Yhteenvedo keskustelusta

Sopivatko järjestöt ja media hallinnon kumppaneiksi osallistumiskanavilla?

Keskustelu oli Otakantaa.fi-foorumilla huhti-kesäkuussa 2008 ja siinä julkaistiin 18 viestiä. Tarkoituksena oli saada Otakantaa.fi:n kävijöiltä kommentteja ehdotuksista, joita on esitetty sähköisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi kansalaisten ja hallinnon välille.

Kumppanuuden hyvät ja huonot puolet

Keskustelussa oikeusministeriön demokratian vastuualue toivoi vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Minkälaisia etuja ja haittoja näet yhteistyössä?
2. Minkälaisia muotoja kumppanuuksille tulisi kehittää? Minkälaisia periaatteita tulisi noudattaa?
3. Kenen tulisi toimia käynnistäjänä ja vastuullisena tahona?

Viesteissä pidettiin hallinnon, median ja järjestöjen välistä yhteistyökumppanuutta mielenkiintoisena ja kokeilemisen arvoisena pyrkimyksenä. Samalla syntyisi nykyistä paremmat väylät tavoittaa yhä enemmän osallistumisesta kiinnostuneita ja aktiivinen yhteistyö saattaisi herättää mielenkiintoa kannonottoihin. Lisääntyvä vuorovaikutus loisi pohjaa nykyistä nopeammalle ja laadukkaammalle päätöksenteolle, koska päätöksentekijät pystyisivät silloin helpommin reagoimaan ihmisten esittämiin asioihin. Etuna tällaisessa toiminnassa olisi myös kansalaismielipiteiden nykyistä parempi esilletulo julkisuudessa.

Yhteistyökumppaneiden roolit tulisi selvittää ennen kuin kokeiluja ryhdytään toteuttamaan. Median, kansalaisjärjestöjen ja hallinnon läheisessä yhteistyössä nähtiin vaarana vallankäytön keskittyminen. Median ja viranomaistahojen nähtiin yhdessä saavan aikaan sen, että kansalaiset pääsevät joukolla keskustelemaan jo ennen päätöksiä asioista. Perusteluna oli mm. se, että kolmas sektori on yhtä lailla perinteistä suomalaista valtarakennetta kuin mediakin. *"Manipulointi on mahdollista, kun vallan eri osatoimijat lähennetään ja hämärretään rajaa. Tämä ilmiö on selvästi jo vaikuttamassa yhteiskunnassamme. Lopullinen valtahan on sillä taholla, joka tulkitsee", Anneli Patjas kirjoitti. Nibjen esitti epäilyksenä: "Ideahan olisi hieno, mikäli se toimisi. Mutta ei se toimi. Ei siksi, etteikö olisi mielipiteitä, vaan siksi että niitä ei kuunnella". Ensisijaisempaa olisi em. kirjoittajan mukaan tuottaa muutosta käytäntöihin. Epäilijöiden joukkoon liittyi myös Seppo Uusitupa: "Tämähän olisi askel kohti kansalaisdemokratiaa. Joku virkamies voi tuntea haitaksi sen, että joutuu tekemään kansalaisten valvonnassa duunia."*

Nimimerkki *Karri* kannattaa yhteistyötä varauksella: *"Oleellinen kysymys on kuitenkin se, että onko juuri valtionhallinto se instanssi, jonka tulisi näkyä esim. mediassa. Jos valtionhallinnolla tarkoitetaan ministeriöitä sekä valtion virastoja ja laitoksia, niin näkyvyydestä ei ole haluttua hyötyä. Ennenmin näkyvyyttä tulisi antaa juuri päätösten tekijöille, eli poliitikoille."*

Internet määrittelee yhteistyökuvioita, sillä se on luonteeltaan nopeatempoinen ja vaatii foorumeilla otettavaksi esille ajankohtaista, usein jopa päiväkohtaista asiaa ja aihetta, jotta keskustelut kiinnostaisivat. Foorumien kylkeen tulisi kiinnostavuuden lisäämiseksi järjestää äänestyksiä ja

muita mielipidemittauksia. Hallinnon ja politiikan päätöksiä valmistellaan kauan ja päätöksenteko on kaukana tulevaisuudessa.

Osallistumiskanavien järjestämiselle tarjolla useita malleja

Osallistumiskanaviksi ehdotettiin erilaisia kokoonpanoja hallinnon omista erillisistä foorumeista hajautettuun malliin, jossa osallistumiskanavat sijaitsivat eri tahojen ylläpitäminä. Kumppanuus voisi olla laaja-alaista, mutta tietojen keruun keskitettyä niin että keskustelut käydään verkossa esimerkiksi yhteistyökumppanin sivulla ja niihin vastattaisiin keskusteluun linkitetyllä valtionhallinnon ylläpitämällä sivustolla. Yhteistyön järjestelyjen nähtiin nostavan esiin kysymyksiä erityisesti puolueettomuudesta ja tasapuolisuudesta.

Joka tapauksessa internetin käytön lisääntyminen luo puitteet, joihin hallinnon on varauduttava. *”Uusien medioiden vahvistuessa on selvää, että vähitellen myös virallisten rakenteiden suhde näihin uusiin keskustelualustoihin tulee muuttumaan. Joko hallitusti tai paineen alla.”* (Anneli Patjas)

Osallistumiskanavien sisällössä keskustelijoiden panos on ensiarvoista. Pelisääntöjen luominen palvelulle onkin siksi perustehtäviä, joihin liittyy myös valvontaan ja viestien hyväksymiseen liittyvä tarkastus. Se haluttiin keskustelussa antaa puolueettomalle taholle. Kannat puolueettomasta toimijasta vaihtelivat valtionhallinnosta järjestöihin. Hallinnon omaan moderointiin kaikki eivät luota. Epäilyksiä oli myös siitä, että nykyisinkin hallinnon ylläpitämiä palstoja ohjailaan ja suodatetaan tarkoitushakuisesti. Myös täysin ennakkotarkastamattomia kanavia haluttiin luotavan.

Kanavien yhteydessä nousivat esille luottamuksen rakentaminen palvelulle, mutta myös hyvän palautejärjestelmän rakentaminen sekä toimivan teknisen alustan tarve. Luottamuskyvykset nähtiin liittyvän erittäin kiinteästi siihen, kenen ylläpitämä foorumi on.

Keskustelupalstojen halutaan toimivan ”asiakkaiden ehdoilla”, mikä tarkoittaisi toteutettuna sitä, että virastojen on mentävä kansan luo, koska kansa ei tule virastojen luo.

Ehdotettuja ratkaisumalleja

Valtion virallinen palsta sai kannattajia, vaikkakin yleinen näkemys oli, ettei eristäytymistä pidä suosia. Vaihtoehtojen ei tosin nähty sulkevan toisiaan pois, joten mahdollista olisi luoda kokonaisuus, jossa on sekä hallinnon omia että muiden tuottamia foorumeita ja muuta sisältöä. Asioita käsitellään joka tapauksessa kaikilla mahdollisilla foorumeilla ”puistonpenkistä ja vessanseinästä alkaen” (*Tero Tilus*), joten hallinnon on hyödyllistä olla kuulolla. *”Näkisin mieluiten hallinnon omien käsittelyfoorumien avautuvan. Ennemmin valmisteluwiki kuin virkamiehet kampaamassa suomi24:ää ja nettihesarin kommenttituubaa”*, hän kirjoitti.

Yhdistelmämallissa hallinto voisi järjestää omien foorumiensa lisäksi keskusteluja esimerkiksi valtamedioissa (Yle, MTV3, HS, TS, iltapäivälehdet, radiot jne.), jolloin toteutuisi puoluepoliittinen sitoutumattomuus - kansalainen voi ja moni haluaakin tehdä politiikkaa ja vaikuttaa siihen mihinkään puolueeseen kuulumatta. Usein mainittu verkkofoorumeiden osallistujien edustavuus väestöstä ja saatujen vastausten tulkinta tulivat niin ikään esille. Edustavuutta niin ikäryhmien, asuinpaikan ja muiden tekijöiden kannalta tulisi mukana automaattisesti, sillä jokaisella valtamediolla on oma käyttäjäkuntansa. Oman palstan vuokraaminen olemassa olevalta keskustelufoorumilta voisi myös tulla kysymykseen. *”Virasto sopisi palstanpitäjän kanssa*

itsenäisestä, viraston moderoimasta siivusta. Tekninen toteutus ja huomattava asiakasliikenne olisi jo valmiina” (Seppo Jyrkinen).

Yksi ehdotetuista malleista koski keskustelujen ulkoistamista usean vuoden sopimuksella joillekin palstanpitäjille, joilla olisi palvelun hallintaoikeudet. Malli toimisi niin, että sopimuksen tehneen viraston virkamiehet syöttäisivät asiainformaatiota ja tukisivat keskustelua ja ottaisivat palautetta vastaan.

Virkamiehet voitaisiin myös ”määrätä” osallistumaan verkkofoorumeille. Virkamieskytköksen tulee näkyä selvästi, mutta pitää antaa mahdollisuus kirjoittaa myös anonyymisti, ainoastaan ammatillisen pätevyytensä esiin tuomalla.

Kannat moderoinnin tarpeellisuudesta jakautuivat. Täysin ennakkotarkastamaton foorumikin sai tukea, mutta enemmän kannatusta sai valvottu foorumi. *”Modernoinnin tulee olla ohjaavaa, jotta palstalla pysytään aiheessa - ihmisien on helpompi hypätä mukaan keskusteluun, kun ei ole turhauttavia välikommentin välikommentteja”*, nimimerkki pf kirjoitti.

Keskustelu löytyy Otakantaa.fi-foorumin arkistosta osoitteesta

<http://otakantaa.fi/forum.cfm?group=377&sort=Otsikko&id=&ref=Kaikki%20keskustelut&showall=true>

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2008

1. Sopimattomat kaupalliset menettelyt. Kuluttajansuojalain markkinointia koskevien säännösten uudistaminen. Lausuntotiivistelmä
2. Ehdotus valmismatkalainsäädännön muuttamiseksi. Lausuntotiivistelmä
3. Några frågor som rör polisförvaltningen i landskapet Åland
Eräitä Ahvenanmaan maakunnan poliisihallintoa koskevia kysymyksiä
4. Rangaistusmääräys- ja rikesakkotyöryhmän mietintö. Lausuntotiivistelmä
5. Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen. Lausuntotiivistelmä
6. Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Lausuntotiivistelmä
7. Lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeet. Lausuntotiivistelmä arviomuistiosta
8. Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa. II vaihe
9. Käräjäoikeuksien kokoonpanosäännösten uudistaminen. Lausuntotiivistelmä
10. Julkisten osakeyhtiöiden pääomadirektiivin täytäntöönpano. Lausuntotiivistelmä oikeusministeriön arviomuistiosta
11. Yhdenvertaisuuslain soveltamisalan muuttaminen. Yhdenvertaisuuslakityöryhmän mietintö
12. Perheen sisäinen adoptio rekisteröidyn parin perheessä
13. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarve- ja vaihtoehdot.
Lausuntotiivistelmä yhdenvertaisuustoimikunnan välimietinnöstä
14. Osakkeenomistajien eräiden oikeuksien käyttämisestä julkisesti noteeratuissa yhtiöissä
annetun direktiivin 2007/36/EY aiheuttamasta muutostarpeesta Suomen lainsäädäntöön –
oikeusministeriön arviomuistio. Lausuntotiivistelmä
15. IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittäminen. Lausuntotiivistelmä
16. Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän uudistaminen. Kyselyraportti
17. Sähköinen valvonta. Lausuntotiivistelmä
18. Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet. Raportti hallintotuomioistuinten
lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä
19. Perheen sisäinen adoptio rekisteröidyn parin perheessä. Lausuntotiivistelmä
20. Syyttäjälaitoksen henkilöstötarve
21. Improvement of Diagnostics and Treatment of Tuberculosis in the Penitentiary Care of
Saint Petersburg and Leningrad Region. Evaluation of the Project 2002- 2008-12-18

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
puh. (09) 160 03
www.om.fi

PB 25
00023 STATSRÅDET
tfn (09) 160 03
www.jm.fi